

Kære dansklærer

Gyldendal udgiver en serie billednoveller, og i denne litteraturguide vil vi gerne give inspiration til, hvordan de kan inddrages i danskundervisningen på de ældste klassetrin.

Billednovellerne er skrevet til unge. De er skrevet i øjenhøjde og omhandler aktuelle temaer, som optager udskolings eleverne.

Alle novellerne indeholder stærke temaer og udfordrende fortællinger med plads til fordybelse og fortolkning.

De fleste noveller er tidligere udgivet, men har i dette format fået nogle smukke, farverige, betydningsfulde og inddragende, kunstneriske illustrationer af dygtige illustratører, der giver novellerne nyt liv til undervisningsbrug.

I denne litteraturguide giver vi en kort præsentation af novellerne, forfatterne og gode ideer til, hvordan du og dine elever kan arbejde med værkerne. Vi har lagt vægt på, at der er fokus på elevernes oplevelse, indlevelse og forståelse af billednovellerne.

Allerede inden eleverne møder billednovellerne, er der planlagt aktiviteter, der har til hensigt at gøre dem nysgerrige og opmuntre dem til at arbejde med deres egen forståelse af og forventning til genren.

Billednovellerne har et format, der lægger op til, at der godt kan arbejdes med dem på forskellige niveauer.

I denne litteraturguide præsenteres nogle korte forløb, man sagtens kan gå mere i dybden med.

Novellernes stærke temaer lægger op til, at de kan anvendes til at danne afsæt for en perspektivering til elevernes eget liv.

I arbejdet med billednovellerne er der uanede muligheder for at samle elevernes tanker om teksterne og deres eget liv. En remediering af teksten, der får eleverne til at reflektere over teksten og temaet i forhold til deres egen verden.

Novellerne har alle potentiale til at være en del af et fordybelsesområde enten som "æstetiske tekster uden normalsider" eller som en del af et bredt fordybelsesområde, der kunne være: "unge på rejse", "identitet" eller "den svære ungdom".

Rigtig god fornøjelse

Dorthe Rise og Ulla Maria Michaelsen



Indhold

Introduktion til litteraturguiden

Billednovellen som genre

Billedanalyse

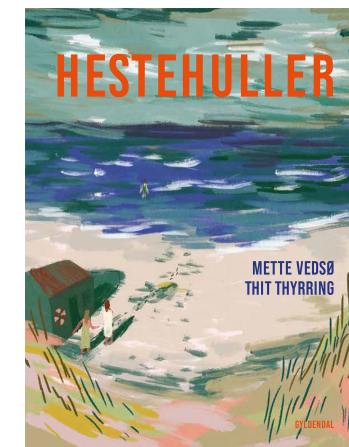
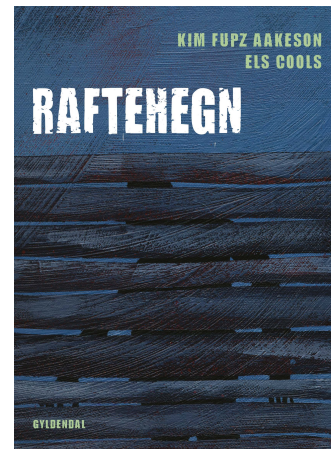
RAFTEHEGN

ONDULERET

#PARISJETAIME

DET VI HAR MISTET

HESTEHULLER



Introduktion til litteraturguiden

De enkelte forløb er henvendt direkte til eleverne og kan derfor sagtens printes ud og anvendes som arbejdsark.

Opgaverne beskæftiger sig med det æstetiske, men har samtidig også fokus på det analytiske og fortolkningsmæssige perspektiv på litteraturen.

Eleverne arbejder med remediering, og her er fokus at styrke elevernes multimodale kompetencer, så de lærer at udtrykke sig i andre modaliteter.

Det er ikke de samme greb, vi har valgt til alle novellerne. De er nøje udvalgt, så de passer bedst til den enkelte fortælling.

Alle undervisningsforslag er inddelt i fem afsnit:

INDEN VI MØDER TEKSTEN, her sættes der fokus på den stemning, som bogen og især bogens forside bringer frem. Her kan også være opgaver, hvor du som lærer skal medbringe nogle artefakter eller lignende, som eleverne skal bruge.

TEKSTEN LÆSES 1. GANG UDEN STOP, her fokuseres på en uforstyrret læsning, hvor elevernes oplevelse og indlevelse er i centrum.

VORES FØRSTE MØDE MED TEKSTEN, her læses teksten 2. gang, og der lægges op til stop undervejs med tilhørende opgaver og med fokus på den analytiske del samt bogens ikonotekst (sammenspil mellem billede og tekst).

UD AF TEKSTEN, har fokus på det reflekterende, hvor eleverne også sætter tekstens indhold op mod deres eget liv. Her er klassesamtaler og remediering af teksten på en kreativ måde i centrum.

PERSPEKTIVERENDE LÆSNING, her kommer vi med et bud på anden litteratur eller andre æstetiske tekster, der tematisk hænger sammen med billednovellen.

I opgaverne arbejdes med følgende videns- og færdighedsmål fra FÆLLES MÅL FOR DANSK efter 7.-9. klasse:

LÆSNING

- Eleven kan sætte tekster ind i en sammenhæng.
- Eleven kan diskutere mulige udfald af situationer beskrevet i tekster.
- Eleven kan sammenfatte informationer fra forskellige elementer i teksten.

FREMSTILLING

- Eleven har viden om sproglig stil.

FORTOLKNING

- Eleven kan formulere egne oplevelser og sansninger i et æstetisk sprog.
- Eleven kan reflekteret indleve sig i tekstens univers som grundlag for fortolkning.
- Eleven kan foretage flertydige fortolkninger.

Billednovellen som genre

Billednovellen er en forholdsvis ny genre til de ældste elever. En genre med noget på hjerte og med stærke temaer.

Novellen er en kendt genre, men formatet er nyt. Sammen med novellens korte form og en tekst med tomme pladser udvider billederne tekstens univers og giver plads til en endnu dybere tolkning, oplevelse og indlevelse.

Billednovellen indeholder de klassiske genretæk som en novelle:

Novellens fortælling foregår over kort tid fx et par timer eller få dage. Der er typisk kun ét handlingsforløb, hvilket betyder, at novellen kun skildrer én fortælling. Der er få personer med og én konflikt, som er hele novellens plot. Mange noveller foregår i et miljø, der ligner virkeligheden, altså et realistisk miljø.

Plottet er den historie, der fortæller om det, som hovedpersonen skal igennem for at nå frem til sit mål.

Billednovellens opbygning også kaldet komposition kan være: indledning, vendepunkt og en ny situation.

"In medias res" er også et særligt kendetegn for en billednovelle, hvilket betyder, at novellen starter midt i en handling.

Sproget i en billednovelle kan være meget beskrivende og fyldt med symbolik.

***Billednovellens ikonotekst – forholdet mellem tekst og billeder**

I en billednovelle skal eleven kunne navigere mellem de to udtryksformer: tekst og billede, forstå samspillet mellem dem og nå frem til en helhedsoplevelse (den tredje historie) af billednovellen.

Billedbogens ikonotekst er den tekst, der fremkommer, når både tekst og illustration giver samlede oplevelse af tekstens indhold. I billednovellens ikonotekst bidrager begge dele ligeværdigt til det sammensatte udtryk.

Det er billednovellens ikonotekst, der er interessant i arbejdet med billednovellerne. I forbindelse med ikonoteksten arbejdes der med, hvordan tekst og billede spiller op mod hinanden. Samspillet mellem tekst og billede kan være forskelligt, og der findes flere måder, hvorpå tekst og billede spiller sammen.

Symmetrisk billednovelle

To parallelle historier, en verbal og en visuel, som i princippet fortæller det samme og dermed skaber redundans.

Kompletterende billednovelle

Tekst og billeder kompletterer hinanden, udfylder hinandens huller, kompenserer for hinandens utilstrækkeligheder.

Ekspanderende/forstærkende billednovelle

Billederne forstærker eller understøtter teksten. Den verbale fortælling er meget afhængig af billederne og kan ikke forstås uden dem. Forholdet kan også være det omvendte, så det er teksten, der forstærker billederne.

Kontrapunktisk billednovelle

Tekst og billeder står i et kontrapunktisk forhold til hinanden; de sætter spørgsmålstegn ved hinanden.

Modstridende/ambivalent novelle

Det kontrapunktiske har udviklet sig til en konflikt, tekst og billeder stemmer ikke overens, der skabes forvirring og usikkerhed.

** Quist Henkel & Blok Johansen: Billedbøger – en grundbog, Dansk lærerforening 2019*

Billedanalyse

Udtryk og teknik

Bogens illustrator har valgt en særlig måde at tegne illustrationerne til bogen på.

Hvordan er illustrationerne i denne billednovelle?

Hvilke udtryk og hvilken stil bliver der anvendt:

- realistisk udtryk?
- fantastisk eller surrealistisk udtryk?
- mange eller få detaljer?

Hvilken betydning har valg af 'udtryk og teknik' for historien?

Farver

Farverne i en illustration er med til at gengive en stemning. De kan bruges som virkemiddel, der eksempelvis kan forstærke noget. Farvevalget kan være med til at skabe stemninger som kærlighed, ensomhed eller uhygge. Fx kan en rød farve symbolisere kærlighed.

Hvordan er farverne i illustrationerne?

- varme/kolde?
- lyse/mørke?
- neddæmpede /stærke?

Beskriv illustrators valg af farver, hvilken betydning har de for historien og for din forståelse af historien?

Perspektiv

Perspektivet i et billede svarer til synsvinklen i en tekst.

Hvorfra ser vi billedets motiv – vinkel/perspektiv?

Billedets perspektiv kan være med til at vise et magtforhold. Står man i normalperspektiv, er man ligeværdig, ser man nedefra, er man underlegen/mindre og modsat, ser man oppefra, er man ovenpå og måske mere magtfuld.

- fugleperspektiv (oppefra)
- normalperspektiv (i øjenhøjde)
- frøperspektiv (nedefra)

Hvordan skildrer illustrator de forskellige perspektiver i historien?

Har perspektiverne en betydning for tekstens handling?

Komposition

Hvordan er illustrationerne bygget op – deres komposition?

Det kan være linjer, farver og former.

Billedet kan have tre lag: forgrund, mellemgrund og baggrund. De tre lag kan være med til at skabe dybde i et billede eller være med til at skabe en ekstra opmærksomhed om personer eller motiver, der skal få os til at forstå teksten bedre.

Hvordan er personer eller motiver placeret på illustrationen – forgrund, mellemgrund eller baggrund?

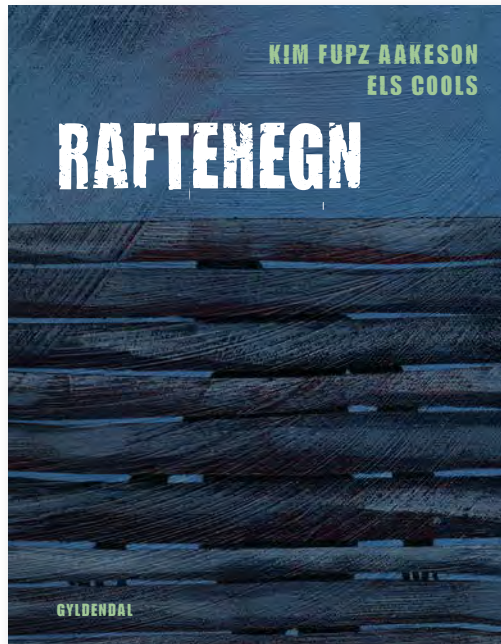
Linjer

Der findes både synlige og usynlige linjer i en illustration. Linjerne hjælper os til at se en rækkefølge i illustrationens elementer.

- synlige linjer (vej, horisont)
- usynlige linjer (dem, der skaber en sammenhæng mellem billedets elementer)
- lodrette, vandrette og diagonale linjer

Linjer kan også være en del af illustrationens komposition

- symmetrisk komposition
 - skaber ro i billedet, hvis du kan opdele billedet i to ens halvdele, er det symmetrisk.
- trekantskomposition
 - hvis du i billedet kan se, at linjerne danner en trekant.
- det gyldne snit
 - hvor de vigtigste elementer, handling, ting eller personer er placeret på billedet.
 - det gyldne snit har en helt særlig placering, og illustratoren får modtagerne til at lægge mærke til det først ved at anvende disse linjer.



Forfatter

Kim Fupz Aakeson (f. 1958) er uddannet manuskriptforfatter fra Den Danske Filmskole og arbejder som forfatter.

Kim Fupz Aakeson debuterede i 1984 med børnebogen *Hvem vover at vække guderne?*

Han har udgivet over 70 bøger til børn og voksne – herunder *Vitello*-serien, *Pragtfuldt, Pragtfuldt* (2015), *Berørte*, *Katrine* (2016) og *Steder, veje, biler, både* (2019).

Fupz Aakeson modtog i 2011 Kulturministeriets Børnebogspris for sin novellesamling *Jeg begyndte sådan set bare at gå*.

Illustrator

Els Cools (f. 1966) er født i Belgien. Fra 1984 til 1985 studerede hun på The Royal Academy of Fine Arts og har derefter dygtiggjort sig på adskillige internationale kunsthøjskoler.

Hun illustrerede sin første danske børnebog, *To knapper i hånden*, i 2006.

Siden har Els Cools blandt andet lagt streg til *Tabernabo* (2010), *Mona Morgenglad* (2015).

Hun har arbejdet som freelanceillustrator & maler siden 1992.

RAFTEHEGN

Tema

Om at drømme sig væk, dysfunktionelle familieforhold, om at være fanget mellem to parter.

Lidt efter slog jeg mig over fingrene, virkelig slog mig, jeg fik tårer i øjnene og måtte gå lidt væk, han spurgte om jeg var ok, og jeg sagde at det var jeg.

Resume

I bogen møder vi novellens jeg-fortæller, en dreng, der har lovet at hjælpe sin far med at sætte et raftehegn op. Drengens mor følger med inde bag vinduet. Hun er ikke helt med på ideen. Far ved til gengæld, at han gerne vil slippe for alle de idioter, der går tur med deres hunde ude på marken foran deres hus.

Bogen handler om familieforhold, og noget lurer under overfladen. Vi får en realistisk gengivelse af fortællingen i illustrationerne, og kigger man godt efter, er der mange fine detaljer og følelser på spil.

Inden vi møder teksten

Titlen og forsiden

Undersøg bogens titel

- Hvad er et raftehegn?

På bogens forside kan vi se et raftehegn. Inde bag raftehegnet kan man ane, at der står en person.

- Hvem tror du, det er, der står der?
- Hvorfor tror du, at personen står der?

Instrumentalt musikstykke

Sæt jer sammen i en mindre gruppe, og kig godt på bogens forside. Tal om, hvilken stemning forsidebilledet skaber i jer. Find et instrumentalt musiknummer, der gengiver og understøtter forsidens stemning.

Afspil musikstykket for klassen.

Bagsiden

På bagsiden står der:

Rafterne kom om torsdagen, og jeg havde lovet min far at hjælpe ham, han var sikker på vi kunne knalde det hegn op på en lørdag. Jeg ville få penge for det. Stolperne havde min far sat sidste weekend, sammen med min farbror, de havde dypet enderne i tjære og støbt dem ned i huller med noget cement.

De var trykimprægnerede.

"Det bliver godt," sagde min far. Jeg sagde bare "Ja."

- Undersøg ordet *trykimprægnerede*
- Hvilke betydninger har det for hegnet, at rafterne er trykimprægnerede?

Vores første møde med teksten

Teksten læses første gang uden at stoppe op undervejs.

Teksten læses anden gang, mens der arbejdes med nedenstående opgaver:

Personkarakteristik

(Opslag 2) På opslaget kan vi se drengens far stå og kigge ud ad vinduet.

Brug teksten og billedet til at beskrive drengens far.

- Du skal lave både en ydre og indre personkarakteristik af faren.

Det er vigtigt, at du bruger tekstnære citater fra teksten til at understøtte din personkarakteristik.

(Opslag 3) Moren kommer ud med en trøje om skulderen for at se bunken af rafter.

- Nævn tre tillægsord, som du kommer til at tænke på, når du ser og hører om moren.

(Opslag 3) Da moren går ind i huset igen, siger faren "Haha".

Drengen ved ikke, hvorfor faren siger det.

- Hvorfor tror du, at faren siger sådan?
- Hvordan tror du, at forholdet er mellem moren og faren?

(Opslag 4) ***"Det er godt, at du er med mig," sagde han, mens vi tog arbejdshandsker på. Du er med på hegnet."***

- Hvad mener faren med det?

(Opslag 4) Brug teksten og billedet til at komme med et bud på, hvordan du tror, at drengen har det.

Det er også vigtigt, at du her bruger tekstnære citater fra teksten i din personkarakteristik.

(Opslag 5) Drengen får slået et par søm skæve og må trække dem ud igen. Faren siger: *"Du må lige ind i kampen igen."*

Drengen svarer far.

"Jeg er inde i kampen."

- Hvad mener drengen med det?

(Opslag 7) **Billedanalyse**

- Lav en billedanalyse, hvor du kommer ind på billedets motiv, valg af farver, perspektiv, synsvinkel og stemning.

Brug arket om billedanalyse.

Zoom ind på faren.

- Kig på farens kropssprog. Skriv tre sætninger, der beskriver, hvordan I oplever faren på dette opslag.

Del jeres sætninger med klassen.

(Opslag 8) Til frokost kommer de ind for at spise. Moren er i køkkenet. Hun siger ikke så meget. Kort tid efter går hun. Mens hun går, mumler hun noget, som drengen ikke kan forstå.

Faren råber efter hende:

"Ikke det der, vel? Ikke det der i dag, vel?"

- Hvad tror du, at faren mener med det?
- Hvad tror du, det er, at moren mumler?

(Opslag 9) ***Så smed han kniven og gik ud, jeg hørte ham slå døren op ind til soveværelset, jeg hørte ham knalde den i, jeg hørte ham råbe noget af det***

sædvanlige, jeg hørte da hun faldt og da hun begyndte at græde. Så blev der stille, han kom ud i køkkenet igen og var helt rolig. "Vil du have rødbeder på leverpostejn?" spurgte han. Jeg nikkede.

- Hvad tror du, der skete inde i soveværelset?
- Brug billedet til at forestille dig, hvordan drengen har det, og hvad han tænker.
- Skriv dit bud på drengens tanker i en tankeboble, og hæng den op i klassen.

(Opslag 10) Da de går ud for at arbejde igen, går de forbi døren ind til soveværelset.

Brug dine tanker fra før om, hvad der skete inde i soveværelset, og snak med din makker om:

- Hvad moren foretager sig inde i soveværelset.
- Hvordan hun har det.

(Opslag 12) Da de næsten er færdige med hegnet, opdager drengen sin mor stå og kigge ud ad vinduet.

Jeg ved ikke, om hun kan se mig, det var som om hun kunne, det var som om vi så på hinanden og ikke kunne komme fri.

- Hvad tror du, drengen mener med, at han *"ikke kunne komme fri"*?

(Opslag 13) Inde bag raftehegnet kan man ane, at der står en person.

- Hvem tror du, det er, der står der?
- Hvorfor tror du, at personen står der?

Sammenlign dine svar, fra før du læste bogen.

(Opslag 14) ***"Kommer du?" spurgte han og lagde en hånd på overkanten af hegnet, det betød vel at jeg skulle klatre over og ikke gå hele vejen udenom. Han gentog det: "Kommer du?"***

- Hvordan vil I beskrive forholdet mellem far og søn ud fra de sidste replikker, der er mellem faren og sønnen?

Ud af teksten

Dilemma

"Hov, der røg du sgu ud i kulden," sagde han og grinede. Jeg var endt uden for hegnet. Vi stod et øjeblik på hver side uden at sige noget, jeg kunne ane bevægelse i de tynde sprækker mellem rafterne, han gik lidt frem og tilbage.

"Kommer du?" spurgte han og lagde en hånd på overkanten af hegnet, det betød vel, at jeg skulle klatre over og ikke gå hele vejen udenom. Han gentog det: "Kommer du?"

Drengen vender sig om og glor ud over markerne.

Snak med din makker, hvad synes I, han skal vælge?

- Skal han gå, eller skal han blive?
- Hvad vil konsekvenserne være af hans valg?
- Hvad tror du, at drengen vælger?
- Hvad ville du vælge, hvis du var drengen?

Symbolisk betydning

Inden du mødte teksten første gang, skulle du undersøge, hvad et *trykimprægneret hegn* er.

- Hvilken betydning tænker du, at det har for forståelsen af billednovellen, at forfatteren har valgt, at det skal være et raftehegn, der er *trykimprægneret*?
- Snak sammen om, hvilken symbolisk betydning raftehegnet har for forholdet mellem far og søn?

Jeg begyndte sådan set bare at gå

Novellen *Raftehegn* var oprindeligt med i en novellesamling, der hedder *Jeg begyndte sådan set bare at gå*.

Til sidst i novellen står drengen på den anden side af hegnet og kigger ud over marken, ud på motorvejen.

Sæt dig sammen med en makker – I skal nu lave en SMS-samtale. I må kun skrive ét ord pr. sms.

Hvad tror du, der sker nu? Tænk nøje over de ord, du sender, du må kun sende ét ord, ét ord, der beskriver dine tanker om drengen, hans situation, og hvad der videre sker.

I skal finde på minimum 10 ord hver, som I skiftevis sender til hinanden.

Samspil mellem tekst og billede (ikonotekst)

- hvilken betydning har ikonoteksten (samspillet mellem tekst og billede) for novellen?
- udvælg et billede fra novellen, som du tænker fortæller noget mere, end der står i teksten.

Begrund dit valg.

Digt

Skriv et lyrisk digt om at drømme sig væk.

Dit digt skal være kendetegnet ved, at det indeholder sansninger, stemninger, følelser og/eller tanker.

Du skal lave en video, hvor du læser dit digt op. Tænk over valg af billeder og musik i din video.

Perspektiverende læsning

Kim Fupz Aakeson: *Pragtfuldt, Pragtfuldt!* (2015)

Kim Fupz Aakeson: *Pigen der skulle vælge* (2013)

Dorte Lillose: *Jeg har altid drømt om det mord* (2019)



ONDULERET

Tema

Seksualitet, venskab, hævn, grænser, misforståelser

- *Den er stærk, sagde jeg og rømmede mig.*
- *Jeg vil vildt gerne være din ven, sagde hun så.*

Resume

En enkelt misforståelse kan ændre alt. Det sker for to bedste venner efter en fastelavnsfest på gymnasiet, hvor den ene er klædt ud som smølf, den anden som Pippi. Onduleret er et stille drama om venskab og grænser, der overskrides.

Forfatter

Laura Ringo (f. 1990) debuterede som forfatter med ungdomsromanen *Creme-masterrefleksen* i 2017. Laura Ringo blev i 2018 kandidat i litteraturhistorie fra Aarhus Universitet.

Laura Ringo søgte ind på Forfatter-skolen, men blev ikke optaget. Det var under et sommerophold på Vrå Højskole i Nordjylland, hun fik troen på, at hun godt kunne skrive.

I 2019 udgav hun ungdomsromanen *Papirbryllup*, som hun modtog Blixenprisen for kategorien 'Årets young adult-udgivelse'. *Papirbryllup* blev også nomineret til Politikens Litteraturpris 2019. I 2020 udgav hun sin første roman til voksne, *Fødedygtig*.

Illustrator

Ida Rørholm Davidsen (f. 1989) er uddannet fra Kunstakademiets Design-skole (2014) og The Royal Academy of Fine Arts – School of Design i 2016.

Hun debuterede i 2018 med *Lonely Journey*, der er en graphic novel for unge. Bogen var nomineret til adskillige priser, blandt andet Pingprisen, som hun modtog i 2019.

Inden vi møder teksten

Undersøg et løg

(Eleverne har fået udleveret et løg af deres lærer).

Giv dig tid til at undersøge løget ved fx at lugte, røre og skrælle løget.

- Lav sammen med din makker en kort beskrivelse af løget.
- Undersøg løgets symbolske betydning.
- Tegn et løg og skriv på bagsiden.
- Tegn et løg og skriv den symbolske betydning på bagsiden.

Titlen og forsiden

Undersøg bogens titel

- Hvad betyder ordet onduleret?
- Find sammen med din makker på tre sætninger, hvor ordet onduleret indgår på forskellige måder.

Bogens forside forestiller flere kendte personer

- Hvem kan du få øje på?
- Hvilken betydning tror du, det har for novellen?
- Hvem ville du vælge at være, hvis du skulle til udklædningsfest?

Bagsiden

Bagsideteksten

En enkelt misforståelse kan ændre alt. Det sker for to bedste venner efter en fastelavnsfest på gymnasiet, hvor den ene er klædt ud som smølf, den anden som Pippi. Onduleret er et stille drama om venskab og grænser, der overskrides.

- Del ordet **misforståelse** i forstavelse-, rod- og bøjningsmorfem.
- Snak om, hvad ordet betyder.

På bagsiden er romanen allernederst beskrevet sådan:

ONDULERET er et stille drama om venskab og grænser, der overskrides.

- Kom med bud på, hvilke grænser du tror, der overskrides i billednovellen.

Vores første møde med teksten

Start med at læse teksten frem til og med opslag 5.

Stop herefter op og drøft med din makker:

- Hvad får vi at vide om jeg-fortælleren (køn, alder, væremåde og forhold til Julie)?
- Beskriv jeg-fortælleren med tre ord.

Læs nu resten af billednovellen og svar igen på:

- Hvad får vi at vide om jeg-fortælleren (køn, alder, væremåde og forhold til Julie)?
- Beskriv jeg-fortælleren med tre ord.
- Sammenlign jeres svar med klassen, og kig på forskelle og ligheder.
- Var der noget, der overraskede jer ved jeg-fortælleren?

Teksten læses anden gang, mens der arbejdes med nedenstående opgaver

(Opslag 1) **Stemning**

Snak med din makker om, hvilken stemning I synes, at der er på billedet.

Inddrag både teksten og billedet i jeres snak.

Udpeg citater og symboler til at begrunde jeres oplevelse af stemningen.

(Opslag 2) Janus bliver ringet op af Julie, der gerne vil have, at han kommer over, fordi hun gerne vil snakke med ham.

- Kig på billedet og kom med et bud på, hvordan du tror, at Janus har det, da han går hjem til Julie.

(Opslag 3) **Personkarakteristik**

På opslaget står Janus og kigger på Julie, der står sammen med nogle klassekammerater.

Brug teksten og billedet til at beskrive Julie.

- Du skal lave både en ydre og indre personkarakteristik af Julie.

Det er vigtigt, at du bruger tekstnære citater fra teksten til din personkarakteristik.

Synsvinkel

- Hvilken effekt synes du, det har, at man ikke ser hele Janus på billedet, men kun lidt af hans baghoved?

(Opslag 4) Julie og Janus lærer hinanden at kende, da de bliver sat sammen på madholdet på deres hyttetur.

Efter at de har været sammen det meste af dagen, siger Julie til Janus:

– **Jeg vil vildt gerne være din ven.**

- Hvad tænker du om, at Julie siger sådan til Janus?
- Hvorfor tror du, at Julie gerne vil være ven med Janus?

(Opslag 5) **Overdrevne verber**

Julie bruger mange overdrevne verber, når hun snakker. I stedet for at sige at tiden går hurtigt, så siger hun, at tiden er *galoperet* af sted, eller at hun har *onduleret* en sandwich fra kantinen i stedet for at sige, at hun har spist en sandwich.

- Hvilken effekt på sproget har det at bruge overdrevne verber?
- Find sammen med din makker om eksempler på overdrevne verber, som man kan bruge, når man skal et sted hen?

(Opslag 7) Julie og Janus tager til fest sammen nytårsaften. Kort tid efter at de ankommer til festen, beordrer Julie Janus til at snakke med en pige, som hun udpeger.

- Hvorfor tror du, at Julie synes, at Janus burde få sig en kæreste?
- Hvad tænker du om, at Janus går hen til den pige, som Julie peger på?

(Opslag 8) I teksten siger Julie, at månen er en *snylter*. Janus mener, at han måske også er en *snylter*?

- Undersøg, hvad en snylter er.
- Hvorfor synes Julie, at månen er en snylter?
- Find andre ord for en snylter.
- Synes du, at Janus er en snylter – begrund dit svar?

(Opslag 9) Til fastelavnsfesten har Julie valgt at være Pippi og Janus en blå smølf.

- Hvilke egenskaber forbinder du med hhv. Pippi og en blå smølf?
- Kan du se en sammenhæng mellem Pippi og smølfens egenskaber og din opfattelse af Julie og Janus – begrund dine svar?

(Opslag 10) På et tidspunkt under fastelavnsfesten går Julie og Janus ud for at ryge.

Hun kiggede op på himlen, månen snyltede stadig tydeligt på solen, og pludselig kiggede Julie på mig, som om hun havde gennemskuet noget. Hvorfor hooker vi ikke bare op? sagde hun.

- Hvad betyder det *at hooke op*?
- Hvorfor tror du, at Julie gerne vil hooke op med Janus?
- Hvad fortæller teksten om Janus' følelser for Julie?
- Hvem tager det første initiativ til at hooke op og kysse?

(Opslag 11) På opslaget bliver Julie fremstillet som en statue.

- Brug teksten til at skabe en sammenhæng mellem teksten og billedet af Julie som statue.
- Drøft med din makker, hvad grunden er til, at illustratoren vælger at fremstille Julie på denne måde?

(Opslag 13) Julie og Janus har to forskellige opfattelser af, hvad der skete, efter at de kom hjem fra festen.

- Genskriv kort teksten med skiftende synsvinkel, dvs. Janus' opfattelse af situationen og Julies opfattelse af situationen.
- Brug 1.-personfortæller i begge genskrivninger.

(Opslag 15) Drøft med din makker, hvordan Janus har det, da han kom hjem, efter at han har været hjemme hos Julie.

Inddrag både tekst og billede i jeres drøftelser.

(Opslag 16) **Billedanalyse**

- Lav en billedanalyse, hvor du kommer ind på billedets motiv, valg af farver, perspektiv, synsvinkel og tolkning.
- Brug arket om billedanalyse.

Julie trækker mine boksershorts på plads.

"Nu er vi kvit," siger hun, og så taler vi ikke mere om det?

- Hvad mener Julie med, at nu er vi kvit?
- Diskuter i klassen, hvad I mener om det, Julie gør?

Ud af teksten

På allerførste opslag møder vi Janus, der ligger og sover/drømmer.

- Drøft med din makker, hvornår I historien denne scene udspiller sig?
- Nærlæs teksten og drøft, om der er nogle spor i teksten, der fortæller noget om, hvad der kommer til at ske senere i historien?

Litteraturbold*

Du skal skrive et åbent spørgsmål eller et udsagn til historien eller til bogens tema om fx at sætte grænser og sige fra.

Du skal skrive spørgsmålene på en post-it eller mindre stykke papir og lægge det ned i en æske.

Derefter sætter I jer i en rundkreds og kaster bolden rundt mellem hinanden.

Når man får bolden, så trækker man et spørgsmål fra æsken, læser det højt og forsøger at svare på spørgsmålet eller tage stilling til udsagnet. Andre må gerne byde ind med kommentarer efterfølgende.

Klumme

Skriv en klumme med temaet at sætte grænser og sige fra.

Din lærer kan fortælle dig, hvad genrekravene til en klumme er.

Et billede, der rører dig

Du skal vælge et billede fra bogen. Vælg det, der rører dig mest, og et, der understreger novellens stemning. Du skal fortælle om dit valg, og hvordan farver og stemning er.

- Begrund dit valg af billede.
- Hvordan vil du beskrive illustrators streg i billedet?
- Hvilken betydning har farver og stilen i billederne for fortællingen?
- Hvordan er stemningen i billedet?
- Hvordan er kompositionen i billedet? Hvordan er personer eller motiver placeret på billedet – forgrund, mellemgrund eller baggrund?
- Hvordan er linjerne i billedet?

Perspektiverende læsning

Sara Ejersbo: *Festival* (2019)

Glenn Ringtved: *En god dreng* (2013)

* Quist Henkel, Ayoe: *Grib litteraturen*, Gyldendal 2020



Forfatter

Sanne Munk Jensen (f. 1979) er uddannet cand.mag. i medievidenskab og nordisk sprog og litteratur fra Aarhus Universitet. Hun debuterede med romanen *Nærmest hinanden* i 2002, og siden har hun skrevet utallige YA-romaner og noveller. Hun fik sit store gennembrud med romanen *En dag skinner solen også på en hunds røv*, som hun både vandt Gyldendals børnebogspris og Orla-prisen for. Derudover har Sanne Munk Jensen vundet Kulturministeriets Børnebogspris for romanen *Dig og mig ved daggry*, som hun skrev sammen med forfatterkollegaen Glenn Ringtved. Senest har Sanne Munk Jensen udgivet *En dygtig havfrue* i 2020.

Illustrator

Sofie Louise Dam (f. 1992). Hun er uddannet i grafisk fortælling fra The Animation Workshop og er illustrator og tegneserietegner.

Sofie Louise Dam debuterede som illustrator til billedbogen *Stur Stur nummer*, der er skrevet af Kim Fupz Aakeson i 2018. Siden har hun illustreret adskillige børnebøger og journalistiske essays.

#PARISJETAIME

Tema

Om at rejse, ung kærlighed, at turde give slip og om at få likes på Instagram

"Jeg vil gerne købe dig en kjole, hvis det er," sagde han, da vi kom ud fra butikken. Han var i godt humør. Det var han altid, når han havde købt nyt tøj.

Resume

Novellens jeg-fortæller og hendes ældre kæreste Joachim er taget på kærestatetur til Paris. De bor på hotel lige ved Seinen, shopper og skal i operaen og lægger selvfølgelig de flotteste billeder op på Instagram og høster en masse likes.

Novellen handler om at turde mærke efter og handle. De smukke illustrationer, der er holdt i blå- og rødlige nuancer, er med til at give fortællingen et drømmende udtryk og forstærker samtidig fortællingen.

Inden vi møder teksten

Undersøg et æble

Alle får udleveret et æble, både æbler, der er flotte blanke, grønne og røde og nogle med brune pletter på. Undersøg dit æble, og skriv sammen med en makker om æblet:

- Hvordan ser det ud? (rundt, rødt, glat osv.)
- Hvordan smager det? (sødt, surt, saftigt osv.)
- Hvad får æblet dig til at tænke på?

Billedets forside

Undersøg bogens forside og titel, og skriv tre ord ned om forsiden.

- Hvad forestiller forsiden?
- Hvad ligger der i #Parisjetaime?
- Hvad er et #?

Snak sammen i klassen om jeres ord. Er der nogle, der har valgt de samme ord?

Tristan og Isolde

Søg på opera **Tristan and Isolde** på YouTube og lyt til musikken.

- Hvad får musikken dig til at tænke på?
- Hvilken stemning skaber musikken? (trist, ulykkelig, sørgmodig, kærlig osv.)
- Undersøg, hvad operaen handler om.

Vores første møde med teksten

Teksten læses første gang uden at stoppe op undervejs.

Nu skal I efter 1. gennemlæsning skrive sætninger på post-it om fortællingen ud fra følgende udsagn: Skriv hvad det første er, I tænkte på efter læsningen. Man må godt skrive om flere udsagn:

- et spørgsmål
- en betragtning
- en kritik/undren
- en beundring
- en tolkning

Post-it sættes op på tavlen i kategorierne og snak om dem i klassen.
Gem jeres post-it, de skal bruges igen.

Teksten læses anden gang, mens der arbejdes med nedenstående opgaver

(Opslag 1) **Æblet**

På først opslag kan vi se et rødt æble og en blålig cirkel bagved.

Joachim har altid et æble i tasken, og han spørger altid, om jeg vil have en bid.

- Hvad forestiller den blålige cirkel bag æblet på billedet? Hvad kommer du til at tænke på?
- Hvilken symbolsk betydning har æblet?
- Kender du andre fortællinger, hvor æblet har en særlig betydning?

(Opslag 2 & 3) **Novellens jeg-fortæller**

På de næste to opslag ser vi novellens jeg-fortæller, der står og kigger ud ad vinduet ud over Seinen, og dernæst kigger hun på et oliemaleri, som hænger på hotelværelset.

- Hvad tror du, hun tænker på, da hun kigger ud ad vinduet?
- Beskriv oliemaleriet. Hvilken betydning har maleriet for hende?
- Hvorfor føler hun, at hun er den, der har vundet? Hvad har hun vundet?
- Hvad får vi af informationer om hende i teksten?

(Opslag 4) **Real life vs. Insta-life**

Novellens jeg-fortæller lægger en masse billeder op på sin Instagram-profil med #Parisjetaime og #love. Hun laver opslag med de helt rigtige billeder fra deres kærestetur.

- Hvilke sociale medier bruger du?
- Hvad var det sidste opslag, du lagde op – hvad ville du gerne vise/fortælle med det opslag?
- Er det vigtigt, hvordan man præsenterer sig selv på de sociale medier? Hvorfor?
- Hvad vil det sige at iscenesætte sig selv på de sociale medier?

(Opslag 5) **Kjolen**

"Jeg vil godt give dig en kjole, hvis det er," sagde han, da vi kom ud fra butikken. Han var i godt humør. Det var han altid, når han havde købt nyt tøj. "Den der, for eksempel," fortsatte han. "Det er lige mig." (...) "Super elegant. Helt klassisk. Så kan du have den på i morgen, når vi skal i operaen."

- Hvad er en mannequin?
- Hvad synes Joachim om kjolen?
- Hvad synes jeg-fortælleren om kjolen?
- Hvad kommer hun til at tænke på, mens de står og kigger på kjolen.

(Opslag 5) Billedanalyse

Hvordan er personerne og mannequinen placeret på opslaget – forgrund, mellemgrund eller baggrund?

- Hvilken betydning har linjerne i billedet for fortællingen?
- Tag et billede, hvor I står foran et spejl, og læg et filter ind over. Billedet skal vise kontraster. Find selv på tre #.
- Begrund dit valg af billede, kontrast og #

(Opslag 6) Operaen

Novellens jeg-fortæller er helt opslugt af operaen og oplever det, der foregår på scenen, som en overvældende tsunami, mens Joachim sidder og sover.

- Hvad synes hun om, at Joachim sover?
- Hvad sker der, efter at de kommer hjem fra operaen?
- Hvad er det for en fornemmelse, der knuger i jeg-fortællerens mave?
- Hvorfor er det så svært for Joachim at sige "jeg elsker dig"?
- Hvad er det for en slags kærlighed, Joachim føler for hende?

(Opslag 11) På perronen

Jeg vifter en flue af min arm. Rejser mig og hanker op i kufferten. "Hvad laver du?" spørger Joachim. "Der er ikke noget i vejen med dig. Undskyld," siger jeg, men jeg tror ikke, han hører mig. Ikke rigtigt ... "Pyh," siger jeg, selvom jeg godt ved, at han ikke forstår. "Jeg nåede det lige."

- Hvorfor vælger hun at stige på det forkerte tog?
- Hvad var det, hun lige nåede?

(Opslag 12) I bogens sidste opslag står hun i toget og ser en mand spille bon-gotromme.

- Hvorfor er han tegnet sort og ikke blå som de øvrige personer på billedet?
- Hvilken betydning har farverne i dette billede?

Ud af teksten

En spyflue – symbolsk betydning

Spyfluen har en symbolsk betydning for fortællingen, og flere gange hører og ser vi spyfluen.

- Hvad symboliserer en spyflue?

Gå på jagt efter spyfluen i fortællingen.

- Hvor ser vi spyfluen på billedsiden?
- Hvor hører vi om spyfluen i teksten?
- Hvilken betydning har spyfluen for fortællingen?
- Hvorfor tror du, at spyfluen er med i fortællingen?

Citatfigur*

Gå på jagt i teksten og find citater, som du synes har en vigtig betydning for forståelsen af, hvordan novellens jeg-fortæller har det undervejs i fortællingen.

Klassens citater samles på tavlen.

Du skal nu lave en figur, der passer til tekstens gennemgående tema. Udvælg et af citaterne fra teksten og skriv det på figuren.

Der kan eksempelvis laves citatfigurer af æble, kjole eller spyflue.

Billedets ismer

Undersøg, hvilken stil og malerteknik bogens illustratør læner sig mest op ad.

Er det en impressionistisk stil, hvor illustratør forsøger at indfange en oplevelse og har fokus på de indtryk, vi får?

Eller er det en mere surrealistisk stil, der blander drøm og virkelighed?

- Begrund dit valg af billede, og uddyb illustrators stil for resten af klassen.
- Hvordan er linjerne i billedet?
- Hvilken stemning skaber farverne og elementerne?
- Hvordan taler billede og tekst sammen?

Post-it

Find jeres post-it frem igen. I skal nu læse og kigge dem alle sammen igennem igen.

- Har I fået svar på nogle af jeres spørgsmål?
- Har nogle af jeres sætninger ændret sig til noget nyt?
 - en ny kritik/undren
 - en ny tolkning
 - et nyt spørgsmål

Skriv på en ny post-it.

Perspektiverende læsning

Sara Ejersbo: *Likehunter* (2020)

Lige nu – 21 europæiske noveller om at rejse, (2017)

Jesper Wung-Sung: *Catwalk* (2011)

* Quist Henkel, Ayoe: *Grib litteraturen*, Gyldendal 2020



DET VI HAR MISTET

Tema

Kærlighed, at miste, uledsagede flygtningebørn, at rejse.

Nogen må have løjet for os.

De voksne tysser på mig og siger, at jeg ikke skal være bange.

Jo mere de tysser, jo mere bange bliver jeg.

Resume

I denne novelle følger vi en dreng og hans lillebror, der er på flugt fra krigen.

Det er en novelle, der handler om søskendekærlighed og om, hvordan det føles for et barn at flygte fra krigen alene. Det er en barsk fortælling om at miste ens nærmeste og samtidig sørge for at overleve.

Forfatter

Sarah Engell (f. 1979) er uddannet pædagog og blev optaget på Forfatter-skolen for børnelitteratur i 2014.

Sarah Engell debuterede med bogen *Hvis bare ...* i 2009 og har siden vundet adskillige priser for sit forfatterskab. Sarah Engells roman *21 måder at dø* (2014) er kaldt dette årtis bedste ungdomsroman. I 2017 udkom *Valget* og senere, i 2019, har hun sammen med sin forfatterkollega Sanne Munk Jensen skrevet *Tag gaden tilbage*.

Illustrator

Rasmus Bregnhøj (f. 1965) er uddannet fra Danmarks Designskole. Han arbejder som maler, forfatter og illustrator.

Rasmus Bregnhøj debuterede som illustratør i 1987 med *Arne kan ikke lide heste*.

Han har skrevet og/eller illustreret mere end 100 billedbøger.

Rasmus Bregnhøj har vundet flere priser bl.a. Kulturministeriets Illustratørpris og Blixenprisen for børne- og ungdomslitteratur.

I 2017 var han nomineret til Nordisk Råds børne- og ungdomspris for sine illustrationer i den grafiske roman *Stormhjerter/Hjertestorm*.

Inden vi møder teksten

Du har nu fået udleveret billednovellen *Det vi har mistet*.

Du får nu ca. ti minutter til at gå på opdagelse i bogens univers – både teksten og illustrationerne. Du må selvfølgelig gerne begynde at læse bogen og tage nogle noter undervejs.

Når de ti minutter er gået, får du udleveret et nyt stykke papir af din lærer.

I de næste fem minutter skal du skrive dine egne tanker om bogen. Du SKAL helst skrive HELE tiden.

Det er kun dig selv, der skal læse det.

Efter de fem minutter skal du dele dine tanker om bogen med din makker.

Titlen og forsiden

Undersøg bogens titel

- Hvad vil det sige at miste?
- Har du mistet noget eller nogen?

Bogens forside

- Hvad forestiller bogens forsidebillede?
- Hvad kommer du til at tænke på, når du kigger på billedet?
- Sæt jer sammen i en mindre gruppe, og skriv tankerne ned.

Bogens bagside

Sæt jer sammen i gruppen igen og læs bagsiden

Det var nat, da vi steg ombord og sejlede væk fra alt, vi kendte. Vi vinkede i stilhed. Selv os, der ikke havde nogen at vinke til. Den eneste, der ikke vinkede, var dig. Du var så vred og bange, at hele din lille krop rystede.

- Hvad tror I, bogen handler om?
- Hvem er 'vi'?
- Hvorfor tror du, at de vinkede?
- Hvem vinkede de til?

Børn på flugt

Undersøg på [Røde Kors](#), hvor mange mennesker der er på flugt, og hvor mange af dem der er børn.

Hør [podcasten](#) om Naelas historie.

- Hvilke tanker sætter Naelas historie i gang hos dig?

Vores første møde med teksten

Teksten læses første gang uden at stoppe op undervejs.

Teksten læses anden gang, mens der arbejdes med nedenstående opgaver.

Nu skal I efter gennemlæsning skrive sætninger på post-it om fortællingen ud fra følgende udsagn: Skriv, hvad det første er, I tænkte på efter læsningen. Man må godt skrive flere udsagn:

- et spørgsmål
- en betragtning
- en kritik/undren
- en beundring
- en tolkning

Post-it sættes op på tavlen i kategorierne, og snak derefter om dem i klassen.
Gem jeres post-it, de skal bruges igen.

(Opslag 1)

- Hvilke tanker blev sat i gang i dig, da du første gang så bogens første opslag?
- Hvorfor tror du, at det var det, som du kom til at tænke på?

Del dine svar med din makker.

(Opslag 1) Hvordan har illustratoren valgt at skildre (tegne) hhv. hovedpersonen, hovedpersonens bror og de andre på båden?

Skriv dine svar ned på tre forskellige post-it og del svarene med resten af klassen.

Hæng jeres svar op i klassen.

Hvad synes du, at det betyder for novellen?

(Opslag 2) ***Drengen (...) siger, det er, fordi der er land i nærheden. Han siger, at det er et godt tegn.***

- Hvorfor tænker drengen, at det er et godt tegn, at der er land i nærheden?

(Opslag 3) Efter at de har sejlet i syv timer, går bådens motor i stå. Da de åbner dunkene, der skulle indeholde brændstof, finder de ud af, at dunkene indeholder saltvand og ikke brændstof.

- Drøft sammen med din makker, hvad I tror, der er sket?

Nu er det havet, der bestemmer.

- Hvad mener drengen med det?

(Opslag 4) ***I begyndelsen var vi så mange, at vi måtte sidde op og sove. Omkring os skiftede havet farve. Fra blågrønt og brændende til sort og sølvstribet. Det var sådan, jeg holdt styr på tiden.***

- Hvordan kan drengen holde styr på tiden ved at se på havet?

Jeg begyndte at lukke øjnene, når jeg hørte de høje plask. Jeg vidste, hvad de betød.

- Drøft med din makker, hvad I tror, de høje plask betyder?
- Hvorfor tror I, at drengen begynder at lukke øjnene?

(Opslag 4) **Billedanalyse**

- Lav en billedanalyse, hvor du kommer ind på billedets motiv, valg af farver, perspektiv, synsvinkel og tolkning.

Brug arket om billedanalyse.

- Beskriv med tre ord de følelser, som billede og teksten vækker i dig.
- Del dine ord med klassen.

(Opslag 6) På billedet kan man se, at der er en, der er ved at blive løftet ud over rælingen.

- Hvem tror du, det er?
- Hvorfor tror du, at de løfter personen ud over rælingen?

(Opslag 8) **Jeg får dig i sikkerhed. Jeg lover det. Og mens jeg ser op på himlen, tror jeg faktisk på det.**

- Hvis du sad ved siden af drengen og kiggede op mod himlen, hvad ville du så ønske?
- Lav en stjerne og skriv dit svar bagpå. Hæng din stjerne op i klassen.

Dilemma

Drengens bror er død. De andre på båden vil gerne smide ham over bord.

- Hvad synes du, at de skal gøre?
- Find på tre argumenter, der understøtter dit synspunkt.
- Del dit synspunkt med klassen.

(Opslag 12) **Vi sætter os i skyggen af et træ og spiser saftige frugter, som vi selv har plukket. Vi får rent tøj, og der er ingen bomber.**

På billedet ser man drengen skildret i båden og under et træ.

- Hvilke tanker får du fra teksten og billedet om drengens liv inden turen på havet?
- Hvorfor tror du, at han er endt i båden?

Zoom ind på drengens ansigt.

- Drøft med din makker, hvilket indtryk I får af drengen. Virker han fx glad, bedrøvet eller ked af det?
- Hvorfor tror I, at han ser sådan ud?
- Hvordan ville I reagere, hvis det var jer, der stod over for drengen?

(Opslag 15) **Båden giver sig, hver gang englenerne hopper ombord og hjælper folk på benene.**

- Hvem tror du, det er, drengen omtaler som englenerne?

(Opslag 15) På billedet ser man en masse fugle rundt om skibet. Fuglene flyver med noget.

- Hvad er det, som fuglene flyver med?
- Hvor tror du, at fuglene flyver hen?

(Opslag 16) På det sidste billede ser man kun drengens og brorens hænder og arme.

- Hvordan tror du, at drengen har det, i det øjeblik han overgiver sin bror til 'englenerne'?
- Hvilke tanker og følelser gennemstrømmer ham, i det øjeblik han giver slip?

Ud af teksten

Et billede, der rører dig

Du skal vælge et billede fra bogen. Vælg det, der rører dig mest, og et, der understreger novellens stemning. Du skal fortælle om dit valg, og hvordan farver og stemning er.

- Begrund dit valg af billede.
- Hvordan vil du beskrive illustrators streg i billedet?
- Hvilken betydning har farverne og stilen i billederne for fortællingen?
- Hvordan er stemningen i billedet?
- Hvordan er kompositionen i billedet? Hvordan er personer eller motiver placeret på billedet – forgrund, mellemgrund eller baggrund?
- Hvordan er linjerne i billedet?

Haiku-digt

Skriv et haiku-digt om novellen. I Japan skriver man haiku-digte.

Det er små, korte digte, der ikke behøver at rime.

Reglerne for haiku-digte er simple:

Digtet har 3 linjer

- linje 1 har 5 stavelser.
- linje 2 har 7 stavelser.
- linje 3 har 5 stavelser.

Vælg en figur fra fortællingen, som du kan skrive dit digt på. Det kan være en båd, en engel eller en dåse.

Litterær aktivisme*

Alle tekster har noget på hjerte, forfatter og illustrator vil noget med fortællingen. Du skal nu selv gøre noget.

Hvad har teksten ændret i dig – hvordan kan du være med til at gøre en forskel?

Du skal bruge tekstens tema, problematik og udsagn til at stille spørgsmål til dig selv og dit liv.

Brug eksempelvis programmet Canva til at lave et dokument, hvor du med bogens tema, farvevalg og stil indsætter billeder og baggrund og skriver dine tanker ned.

Jeg har læst: _____

Derfor vil jeg: _____

Perspektiverende læsning

Kim Fupz Aakeson: *Steder, veje, biler og både* (2019)

Arne Svingen og Kamila Slocinska: *Når kaniner bliver bange* (2019)

Morten Dürr: *Zenobia* (2016)

* Quist Henkel, Ayoe: *Grib litteraturen*, Gyldendal 2020



Forfatter

Mette Vedsø (f. 1968) er cand.scient. i kemi og bioteknologi fra Aarhus Universitet og University of Strathclyde, Glasgow, 1993. Hun blev optaget på Forfattereskolen for Børnelitteratur i 2008 og debuterede som forfatter i novellesamlingen *Taber-nabo* i 2010. Året efter udkom hendes debutværk *Kærlighedskødboller*.

Mette Vedsø er en prisbelønnet forfatter og blev i 2017 tildelt Kulturministeriets Forfatterpris for Børne- og Ungdomsbøger for ungdomsromanen *Hest Horse Pferd Cheval Love*, som hun året efter også fik Nordisk Råds børne- og ungdomslitteratur-pris for. I 2019 modtog Mette Vedsø Skriverprisen for sine letlæsningsbøger om den lidt forsigtige dreng Kaj.

Mette Vedsø skriver ofte om stærke temaer som fx venskab, skilsmisse, familie og identitet, da hun synes, at de "vildeste drama". Endeligt er hun kendt for at være en sand mester, når det også kommer til finurlig ordpoesi, og er derfor også blevet omtalt som børnelitteraturens svar på Helle Helle.

Illustrator

Thit Thyrring (f. 1996) er uddannet fra Det Kongelige Akademi i 2020. Hun står bl.a. bag illustrationerne til bestselleren *Kvinde kend din historie* (2021).

Hun præsenterer sig ofte som både illustrator og grafisk designer, da hendes virke spænder bredt.

HESTEHULLER

Tema

Om at finde sig selv, føle sig under pres og træffe valg, om upassende følelser og venskab, der bliver sat på prøve.

Alt var perfekt, indtil min mor sagde, at hun kom (...)

En kuldegysning startede helt oppe i issen, den ormede sig ned gennem nakke og ryggrad og satte sig i halebenet og arbejdede sig helt ned mod jorden.

Resume

Gennem en jeg-fortæller, følger vi Marie, der hvert år tager i sommerhus med sin familie. Under deres ophold får de altid besøg af mors "barndoms-et-eller-andet", der tager sin datter Gydde med. Maries bedste veninde, Jos, er også med i sommerhuset, og det nager Marie, at Jos skal have indblik i det sære bekendtskab, som Gydde er.

Gydder er udviklingshæmmet, og Marie skammer sig over at blive set sammen med Gydde. Denne skam kommer næsten til at koste Gyddes liv, da hun lades i stikken på stranden.

En smuk og tankevækkende fortælling om de følelser, der kan følge med, når selvbevidsthed og identitet kommer til at fylde mere, og der skal træffes afgørende valg, som også får konsekvenser for andre.

Inden vi møder teksten

Bogens titel "Hestehuller"

Undersøg bogens titel

- Undersøg, hvad et hestehul er.
- Hvilken betydning tror du, at titlen har for novellens handling?

Bogens forside

Programmet *Thinglink* anvendes til at arbejde med bogens forside. I programmet indsættes forsidebilledet, og med små markører, der ligeledes indsættes på billedet, skal du svare på følgende spørgsmål:

- Hvad foregår der på billedet?
- Hvad er i forgrunden, mellemgrunden og baggrunden?
- Hvad tror du, novellen handler om?
- Hvordan er stemningen i billedet?
- Hvilken betydning har farverne for stemningen?

Smag på ord

I novellen findes der mange ord, som du skal arbejde med, inden du læser den. Du får udleveret en liste af din lærer med nogle ord, som du skal klippe ud. Undersøg ordene nærmere ved at slå dem op i en ordbog og snak om ordene i mindre grupper.

- Hvad betyder ordet?
- Hvordan bruges ordet i en sætning?
- Hvad er det for et ord – hvilken ordklasse tilhører ordet?

Ordene er: *deform, bræmme, knejsede, marehalmen, dialekt, kutter, klitter, nagede, kejtet, ligeværd, stolprede, slentrede, kluntede, gangart, sinke, sprosserne, fjumset, forvildet, tjattede, naglet, kuldegysninger, førtidspension, dommedag, velkomstkomité, vejrbidte, årvågne.*

Til sidst vælger din lærer nogle enkelte ord ud, som skal forklares for hele klassen.

Citatpoesi (arbejdsark 1)

I novellen er der sætninger, der nærmest har en poetisk klang og samtidigt også en særlig betydning for novellens og stemningen.

Du får udleveret en liste over nogle af disse sætninger, og sammen med din makker, skal I udvælge fem til seks sætninger, som skal danne et lille digt.

Bagefter skal I vælge et instrumentalt musikstykke, som I afspiller i baggrunden, mens I læser jeres digte op for hinanden. Musikken skal afspejle den stemning, der er i digtet.

Hæng efterfølgende digtet op i klassen.

Når du læser billednovellen, skal du prøve at holde øje med, hvor i teksten du støder på citaterne. Sæt et lille mærke/post it i novellen, hver gang du opdager et citat, og vend efterfølgende tilbage og snak om, hvorvidt citatet har en anden betydning i dit digt end i novellen.

Vores første møde med teksten

Teksten læses første gang uden at stoppe undervejs.

Skriv tre ord om teksten

Efter første læsning vælger du tre ord, som beskriver den oplevelse og den stemning, som du synes, novellen har givet dig. Skriv ordene ned på de tre stykker papir, som du har fået udleveret af din lærer.

Ordene sættes op på væggen i klassen. I vender tilbage til ordene, når I er færdige med at læse bogen anden gang.

Skabelon-digt med personlige sansninger

Kig på billedet på opslag 1 og afslut sætningerne herunder. Forestil dig, at du er i billedet.

Jeg kan se ...
 Jeg kan føle ...
 Jeg kan lugte ...
 Jeg kan smage ...
 Jeg kan mærke ...

Læs jeres digte op for hinanden og hæng dem op i klassen.

Teksten læses anden gang, mens der arbejdes med følgende opgaver.

ANKERE, ANKRE, ANK-ÅÅÅRE

Hvad hedder et anker i flertal? Det lød forkert, når vi forsøgte, Jos og mig. Ankere? Ankre? Drengene fra det lokale ø-slæng vendte øjne, talte med dreven dialekt: "Ank-åååre," sagde de. "Det hedder da ank-åååre."

På første opslag cykler Marie og Jos rundt i sommerhusområdet og i klitterne. På deres tur ser de flere ankere, "der knejsede i forhaven og baghaven, foran kro og købmand".

Undersøg ordet *anker*. Snak med din makker om ordet.

Hvad er et anker?
 Hvad kan et anker symbolisere?
 Hvad betyder *knejsede*?
 Hvad vil det sige at tale med dialekt, og hvilken betydning kan det have for ordene?

Hvad lægger du mærke til?

I en billednovelle supplerer illustrationerne ofte teksten og bidrager til den samlede oplevelse af novellens indhold. Både teksten og illustrationerne har betydning for vores måde at forstå historien på.

Kig på illustrationen på opslag 2.

Hvad er det første, der falder dig i øjnene, når du kigger på illustrationen?

Hvorfor tror du, at det er lige dét, du lægger mærke til?

Kig nærmere på illustrationen. Hvilke detaljer lægger du særligt mærke til?

På opslag 2 beskriver Marie, hvordan hun har det med, at Gydde skal komme på besøg.

Hver eneste ferie. Der var altid en Gydde-dag, en, der skulle gennemleves og overstås. Så det var med en slags ubehag, en skam, at jeg åbnede denne låge i mit liv for Jos.

Nærlæs hele teksten på opslag 2.

Hvad tænker du på, når du læser det?

Hvilke følelser har Marie omkring Gydde?

Hvordan har Marie det med Gyddes ankomst?

Hvilken betydning har illustrationerne for din oplevelse af Maries forhold til Gydde, og hvordan Gydde er?

Nederlag

På opslag 4 kører Gydde og hendes forældre hjem, og Maries mor roser Marie for at være så åben og rummelig over for Flora (Gyddes).

"Alle de nederlag, den pige oplever, og så kommer hun her, og himlen er blå, og I spiller bare Sorteper." Sådan sagde hun. Tænk, at øjne, der ser det samme, alligevel ser så forskelligt.

Hvem tror du, der oplever nederlag? Begrund dit svar.

Hvilke nederlag tror du, Maries mor hentyder til?

Hvem er det, der ikke ser det samme, og hvad er det, de ser så forskelligt på? Forklar hvordan.

Synes du, at Marie er rummelig og åben overfor Gydde? Begrund dit svar.

Dommedag

På opslag 5 er det dagen, hvor Gydde skal komme.

Jeg så ud ad vinduet, så på det store træ og solsorterenden, som var faldet ned på jorden, en klump af kviste og jord og to æg med to døde fugleunger, da jeg hørte lyden af en bil.

"To minutter i dommedag," hviskede jeg til Jos.

Hvad mener Marie med "To minutter i dommedag?"

Hvorfor tror du, at Marie netop hvisker det til Jos?

Hvad får vi direkte at vide om Gydde i teksten?

På opslaget kan vi se Gydde. Hvad fortæller billedsiden mere om Gydde, som vi ikke får at vide i teksten?

En kuldegysning startede helt oppe i issen, den ormede sig ned gennem nakke og ryggrad, satte sig i halebenet og arbejdede sig helt ned til jorden.

Hvordan har Marie det her?

Hvordan er den følelse, hun står med i kroppen?

Hvorfor tror du, at hun har det sådan?

Thinglink

På opslag 6 kan man se Gydde med sommerhat og taske på vej ned mod stranden. Hun går gennem klitterne. I forgrunden står Jos og har et meget udtryksfuldt ansigtsudtryk.

I skal nu hver især lægge billedet ind i programmet Thinglink og bruge de små markører til at komme med bud på følgende spørgsmål:

- Hvem tror du, at Jos kigger på?
- Hvilke udtryk viser Jos' ansigt?
- Hvordan fornemmer du, at stemningen er mellem Jos og Marie?
- Hvad tror du, Marie tænker?
- Hvordan er stemningen i billedet?
- Hvordan tror du, at Gydde har det?
- Hvad kommer du til at tænke på, når du kigger på billedet?

Præsenter jeres Thinglink for din makker

Åbn personerne op (arbejdsark 2)

Jeres lærer udleverer et kopiark med et kvadratisk fold.

Du skal lave et lille fold, hvor du beskriver, hvordan de forskellige personer i novellen behandler Gydde. Find også tekstnære citater, der beskriver, hvordan henholdsvis Marie, Jos, Markus, Ejnar og Mik behandler Gydde.

Læs op for din makker, hvad du har skrevet, og hæng derefter dit fold op i klassen.

Personmosaik (arbejdsark 3)

Du skal nu gå på opdagelse i teksten og billederne for at finde informationer om Gydde, så du kan lave en personmosaik over hende. I en personmosaik samler du alle informationer om en karakter så man får et klart billede af, hvordan personen er.

Du skal både finde tekstnære citater, der fortæller noget om Gydde, men du skal også lave din egen fortolkning af Gydde.

Du får udleveret et kopiark af din lærer, hvor der er otte tomme felter rundt om billedet af Gydde. Rundt omkring billedet skal du udfylde felterne med citater fra teksten og din egen fortolkning af Gydde.

Bevægelse i billederne

Illustrators penselstrøg og valg af farver giver et indtryk af, at der sker bevægelse i billederne. Det har en helt særlig betydning for oplevelsen af novellens stemning.

På opslag 7 og 9 har illustratoren brugt forskellige teknikker til at skabe bevægelse i havet og skyerne.

- Hvordan har illustratoren skabt bevægelsen i billedet?
- Hvordan hænger tekst og billede sammen, når der er tale om bevægelse?

"Tag et valg"

På opslag 8 og 9 har Marie trukket Jos med ind i skuret for at gemme sig for Ejnar og Mik, som kommer gående længere nede ad stranden.

Indefra skuret kan de se, at Gydde går ud i vandet og pludselig forsvinder i bølgerne.

Jos tog sig til munden: "Hvor er hun?" gispede hun, "kom, kom, Marie."

"Nej, nej, vent," sagde jeg. Jeg ved ikke, hvad der gik af mig. Jeg var som naglet til huset og gulvet. Mine ben ville ikke flytte sig.

"Vi kan da ikke blive her," sagde Jos. "Jeg kan sgu ikke se hende."

Snak med din makker om disse dilemmaer.

- Hvad synes du, Jos skal gøre i denne situation?
- Hvad ville du have gjort, hvis det var dig?
- Hvad synes du om den måde, som Marie og Jos behandler Gydde på ved bare at gå væk?
- Hvorfor tror du, at Marie hiver Jos med væk fra Gydde, da hun ser drengene på stranden?

Kropsholdning

Kig på opslag 11 og 12. Her kan man se Gydde sidde på stranden. Hun sidder med benene stramt ind til kroppen.

- Hvordan tænker du, at Gydde har det, ud fra hendes kropsholdning?

Fortælleren

Min hånd gled op og ned ad et nylontov. Det brændte i håndfladen.

- Hvem tilhører armen, som vi ser på illustrationen?
- Hvilken effekt har det på fortællingen, at vi kun ser armen og ikke hele personen?
- Igennem hvis øjne ser vi historien?
- Hvilken betydning har det for fortællingen?

Undskyldning

Undskyldninger var verden fuld af, og Gydde ville tro på dem alle. (...) "Så, så Flora," sagde jeg. "Alt bliver godt, min ven. Det gør det."

- Hvad mener Marie, når hun siger, at Gydde tror på alle hendes undskyldninger?
- Tror du, at Marie vil give Gydde en undskyldning? Begrund hvorfor/hvorfor ikke.
- Hvad er det, der bliver godt igen?

Ud af teksten

Snak om teksten

Du har nu læst teksten og arbejdet med den på forskellige måder. Mens du læste, har du sikkert tænkt over nogle forskellige ting, der skete, og over hvad du selv synes.

Billednovellen lægger op til, at I i mindre grupper eller i fællesskab kan udvide samtalen til f.eks. at handle om:

- Hvad betyder det at være udviklingshæmmet?
- Hvordan tror I, at Marie og Gyddes forhold er efterfølgende?
- I novellen siger Maries mor: *"Du rummer virkelig andre mennesker."* Hvad vil det sige at "rumme et andet menneske"?
- Hvorfor er det vigtigt at kunne rumme andre mennesker?
- Hvordan rummer I hinanden her i klassen?
- Hvad kan man gøre, hvis det føles svært at rumme et andet menneske?

Tre ord om teksten

I starten af dette forløb skrev du tre ord om teksten, som du satte op på væggen. Du skal nu bruge ordene igen.

Sæt jer sammen i en mindre gruppe og vælg fem ord ud, som I synes beskriver novellen bedst. Fem ord, som har den største betydning for oplevelsen af novellen som helhed. I skal blive enige om ordene.

- Fortæl klassen, hvilke fem ord I har valgt, og begrund jeres beslutning.

Bogens temaer

Hvilke temaer kommer til udtryk i *Hestehuller*? Start med at skrive to temaer ned, som du synes, der er i novellen. Del dine svar med klassen, og skriv jeres temaer op på tavlen.

Hvad skal vi tale om?

Når vi læser litteratur, sætter den ofte nogle tanker i gang hos os. Det kan være, at vi selv har oplevet noget lignende, eller vi tænker over, hvordan vi ville gøre, hvis det var os, der stod i samme situation. Litteraturen kan også være med til, at vi kommer til tale om nogle emner, som bogen har berørt.

Du får nu udleveret en post-it af din lærer. Her skal du skrive et emne eller et spørgsmål, som billednovellen har givet dig lyst til at tale mere om. Det kan måske være nogle af de temaer, som I allerede har delt med hinanden i den foregående opgave. Sæt jeres post-it på tavlen, og beslut i fællesskab hvilket emne eller spørgsmål, der kunne være interessant at arbejde videre med.

I kan fx arbejde videre med dem ud fra spørgsmålene nedenfor:

- Hvorfor det er vigtigt at tale om lige netop det emne eller spørgsmål?
- Kender I til det fra jeres eget eller andres liv?
- Hvem kan det betyde noget for, at vi taler om det?
- Hvad er du blevet mere opmærksom på, efter du har læst billednovellen?

Perspektiverende læsning

Bøger

Dorthe Lillemose: *Jeg har altid drømt om det mord* (2020)
Oskar k & Dorte Karrebæk: *Lejren* (2011)
Mette Eike Neerlin: *Bello* (2019)
Conrad Fields: *Samme sang som sidst* (2022)
Casper Eric: *Nike* (2015)

Film

Barry Levinson: *Rain Man* (1988) Anna
Emma Haudal: *Doggystyle* (2018)

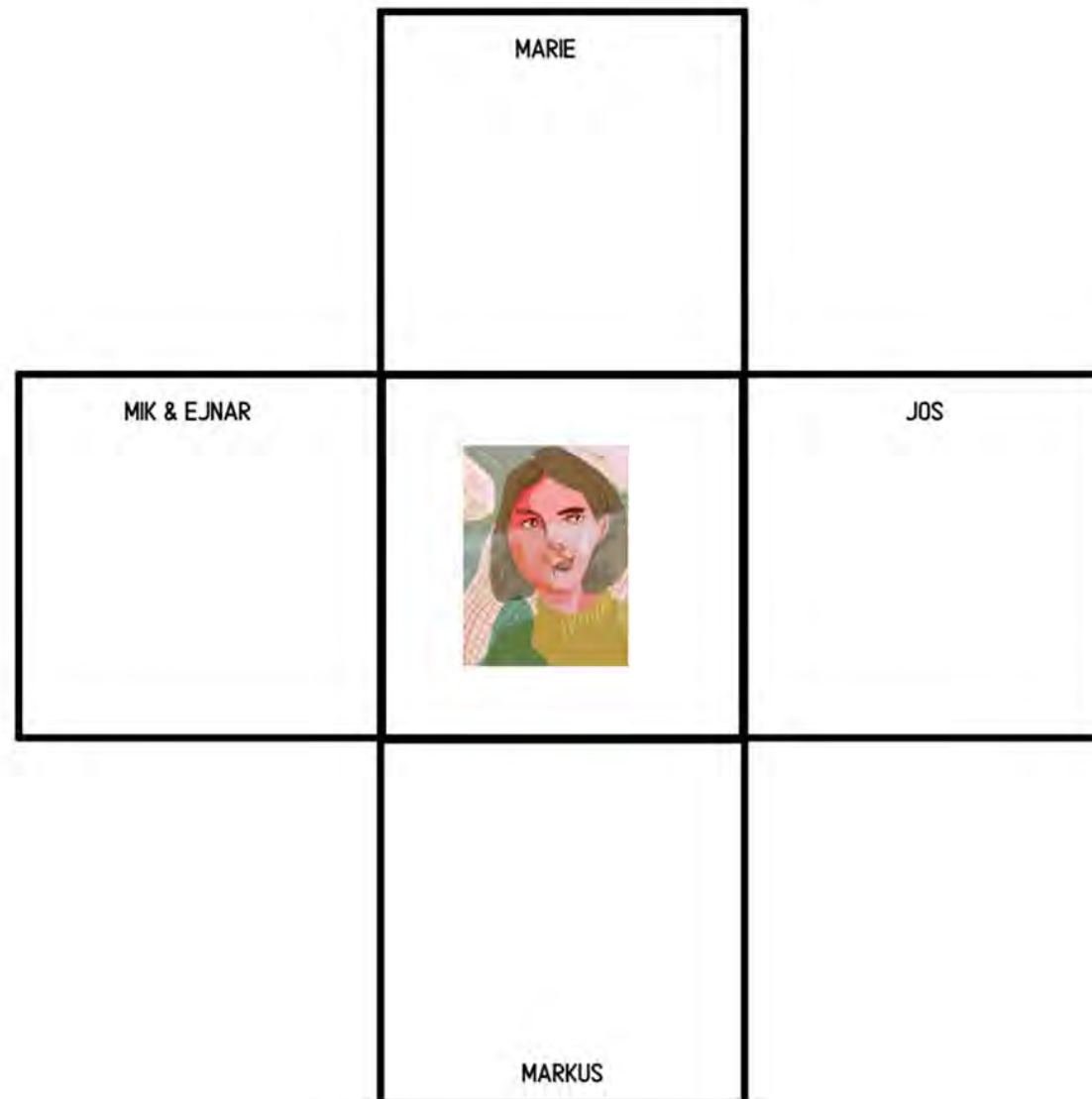
Arbejdsark 1

Citatsamling

Citat fra billednovellen	Opslag
<i>Sommer, et sted, man kender. Væk fra alting</i>	1
<i>I denne skyfri parentes</i>	1
<i>De her utjekkede mennesker kommer</i>	2
<i>Oh my. Tænk at få et eneste barn, og så var det en Gydde</i>	3
<i>Tænk, at øjne, der ser det samme, alligevel ser så forskelligt</i>	4
<i>Alle de nederlag, den pige oplever, og så kommer hun her, og himlen er blå, og I spiller bare Sorteper</i>	4
<i>To minutter i dommedag</i>	5
<i>Jeg så ud ad vinduet, så på det store træ og solsortereden</i>	5
<i>En kuldegysning startede helt oppe i issen, den ormede sig ned gennem nakke og ryggrad</i>	5
<i>Jeg lokkede med Sorteper og kroket</i>	6
<i>"Jeg vil bade", sagde hun med munden fuld af banankage</i>	6
<i>Så vendte de sig begge mod havet, i et ryk, årvågne, og den kuldegysning, jeg tidligere havde mærket, kom tilbage, den skød gennem mig.</i>	9
<i>Undskyldninger var verden fuld af</i>	12
<i>Alt bliver godt, min ven. Det gør det</i>	12

Arbejdsark 2

Åbn personerne op



Arbejdsark 3

Personmosaik

